

РАДІМА! Яна пачынае над бязлікім раўчужкам. Яна крычыць, у якой-гаючая вада. Яна шчыра, дзе ўпершыню паўну: «Мой родны кут...»

Радзіма! Магутныя гіганты індустрыі і вярчальныя песні ў вальцах вёскі... Новыя рытмы сучасных будоўляў і бланкія кропелыя валонкі на падняцкіх высавальнай вейме... Чырвоны сцяг над першаймайскі калонай і справядная матчына калыска, якая гучала і ў самай глыбокай старажытнай будзе гучаць гэтак жа ў самай, здавалася б, неадсяйнай нашаму ўвядзенню будучыні...

І, нарэшце ж, не было б пачуццё Радзімы ў душы настолькі вострымі, калі б не яе, Радзімы, мінугас. Слаўнас. Непатурнае. Есць непарушная сувязь паміж тым, што захавалася ад старажытнага Наваградскага замка, і руінамі бастэнаў Брасц-

дзяўляных храмаў, аўдэа-аўдэа адной з асаблівасцей полацкага Сафійскага сабора. Ні ў Кіеве, ні ў Ноўгарадзе такія апсыды не сустракаюцца. Адметнай рысай сабора з'яўляецца таксама адсутнасць знешніх аб'яднаў галерэй і вежаў. Дзякуючы гэтай, поўнаквартальна аб'ём храма быў больш кампактным і дынамічным.

Намала давалася перанесці Сафійцы. Цяпер яна ад людзей раўнадушных, якія не маглі апазіцыю ўсю яе нашоўнасць для нас, будаўніцкага новага свету.

АЛЕ ВОСЬ добрыя рукі краінаюцца Сафійцы. Мудрыя рукі рэстаўра-таруў...

Прабрав Анастоль Тарасавіч Крывіцкі водаці на саборы і расказвае:

— Вос тут захаваўся самая першапачатковая кладка. Бачыце, старажытная цэгла—пліфа.

І пачынае сумную аповесць, у якой часцей за ўсё сустракаюцца словы «яма», «не хапае», «не дапамагала».

Арганізацыя маладая—яна нямае яшчэ і года. Дзяржаўныя публічныя не выдавалі ёй будаўнічых матэрыялаў, механізмаў. Даводзіцца, бывае, карыстацца тым, што даасць зааказчы. А зааказчы—раёныя і абласныя аддзелы культуры, дзе і машыны сваёй няма. Вос і даводзіцца абраць з грамады па нітцы—тут выпрасіць кран удасца, там—цэгла, у трэцім месцы—аўтамашыну...

Прыгавяцця размова з загадчыкам Полацкага гарадскога аддзела культуры таварышам Рудавай. Яна адна, хто кантралюе работы ў саборы, а калі ўлічыць, што аддзел культуры складалася з аднаго чалавека—загадчыка, дык няцяжка ўявіць, колькі часу яна здольная ўдзяліць Сафійцы.

ТУТ АЖЫВАЕ МЕТАЛ

У МІНСКУ СТВОРАНЫ ЦЭХ МАСТАЦКАГА ЛІЦЦА

Недаўна ў запланаваным дэпартаменты Мінскага прыборабудавальнага заводу ім У. І. Леніна ўзняўся помнік савацкаму салдату-вызваліцелю. Рабочыя заводу паставілі яго ў памяць аб сваіх таварышах, загінуўшых на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Чатырохметровая фігура цыжкі параненага воіна, які з апошніх сіл сціскае ў руцэ атамат (прабачце скульптару Г. Мураўшэву), дэргае на тонкім таку, што яго пачынае памацаць аб загінуўшых земляках, але і таму, што ўпершыню такая вялікая работа адліта з металу ў нас у Мінску.

Беларускія скульптары робяць не мала манументальных твораў мастацтва. Але каб іх уласціва і метале, аўтарскія мадэлі трэба было кожны раз везці ў Ленінград, на адзіны ў краіне завод «Манументальныя скульптуры». Гэта аб'ектывна дарага і было, шырава скажам, незручна.

Спраўды, работа металіка вялікая—патрэба былі спецыяльныя формы, спецыяльныя механізмы, спецыяльныя слесары, спецыяльныя сломы і самае галоўнае—спецыялісты. А дзе ўсё гэта ўзяць!

Мікалай Мікалаевіч Сядоў у свой час закончыў у Ленінградзе спецыяльную школу з мастацкім ухілам. Па ўсім горадзе ён шукаў сабе памочнікаў і неўзабаве знашоў. Гэта былі фарматар Ігар Конох, плавільшчык Юрый Тареву, чаканшчык Валерый Суздальскі і іншыя.

Дэпартамент праседжаў М. Сядоў і яго сабры за чарчэнымі і схемамі, корпаліся ў бібліятэках у пошуках спецыяльнай літаратуры, адзілі ў Ленінград. І вос, нарэшце, надшоў незвычайны дзень. Яны мусілі адліць у метале бюст А. Чарэкова работы народнага мастака Беларусі З. Азгурова. Першы эксперымент удалы не прынёс. Атрымаўся брак. Здаецца, усё было зроблена, як трэба—і формы старанна падрыхтаваны, і тэхналогія падрыхтаваная. Але няўдача не зблытвала шукальніку. Дзень за днём, тыдзень за тыдзем яны вымучвалі прычыны браку, рабілі новыя адліцы. І саваго дэбіліса. Хутка бронзавы бюст А. Чарэкова можна будзе ўбачыць у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

Каб дэвіцы бронзавую адліць да ладу, шмат працы і часам ювелірныя майстэрства ўносіць

чаканшчык, спецыяльнымі прыставакмі ён выдавае завушніцы, здымае шурваліцы, зачышчае рамакі, што з'яўляюцца пасля адліцы. Чаканшчык павінен добра адчуваць аўтарскую думку, яго ідэю. Цяпер у Мінску гэтым тонкім майстэрствам апазіцыю І. Конох, В. Цераду, Ю. Тареву.

За першым поспехам прыйшоў другі, потым трэці. Капелюць цэха з поспехам справіліся з адлічкі бюста Я. Коласа [скульптар І. Краўчанка], які будзе ўстаноўлены на радзіме пэснера ў Мінкавічышчыне.

Атрыманыя заказы на адлічку бюстаў Герояў Савацкага Саюза—бюст старанна мінскага падпольшчыка Мікалая Навіцкага [скульптар С. Баркар] і Аляксандра Матросова [скульптар А. Бенбел].

На сцянах цэха ім бачылі першыя адліцы настолькіх бюстаў К. Маркса, У. І. Леніна, М. Горькага, У. Маскоўскага. Хутка яны адсюль пероўдзілі ў музей, клубы, палцы культуры, інстытуты, школы.

І. С. ЧУКОТ.

Антыўна прапагандаюць літаратуру па эстэтычным выхаванні работнікі Мінскага кніжнага магазіна № 9. На спецыяльным стале «Дзяўчынка» выстаўлены кнігі У. І. Леніна «Аб ізамаўніцкай маральі», М. І. Калініна «Аб ізамаўніцкім выхаванні», твора А. С. Макаранкі і іншых аўтараў.

Фота У. КРУКА.

ДРУГАЯ МАЛАДОСЦЬ САФІІ ПОЛАЦКАЙ

У гэтыя дні Сафійскі сабор — у рыштванках.

най цяжкай. Гэта—абарончы будаўніцтва. Іх так многа, руіны колішніх ваенна-абарончых збудаванняў, на Беларусі. Куды больш, чым помнікі «грамадзянскай» архітэктуры. І ў гэтым—характэрная рыса гістарычнага лёсу Беларускай зямлі.

Была, што мы праходзілі раўнадушна міма выдатных узор старадаўняй архітэктуры. Нам здавалася часам, што ўзоры гэтай мастацтва належалі разлічкі і паміраюць разам з ёй. Але мы навучыліся адрозніваць мастацтва ад парохніцтва. Старадаўнія храмы, быццам пшчы і мінугас, гавораць пра існаванне і добрую душу нашага народа, пра яго светлы розум і высокае майстэрства стварэння непаўторнага мастацкага каштоўнасці.

А вос тут,—Анастоль Тарасавіч ануаць спірае жыл,—пад пластам тынку рэстаўратары выявілі фрэскі.

Спраўды, на сцяне відаць сляды малаўна старажытнага мастака. І хоць фарбы выцвілі і сюжэт фрэскі разабраць цяжка—усёроўна не гэта ўзручыла, не ўсхваляла ад гэтага «голосу» з глыбіні вякоў.

Аглядаючы сабор знаварку, не перастаеш захапляцца краінаю, які адкрываецца адсюль.

—Дзвіно, далёкім задзвінскім палам і пералескам.

Для рэстаўратары Сафійцы і іншых беларускіх архітэктурных помнікаў пры Міністэрстве культуры БССР створаны спецыяльны навукова-рэстаўрацыйны вытворныя майстэрні.

— Да таго ж,—кажа Рудавая,—у будаўніцтве і нічога не разумею, часцей прымаю ўсё на веру...»

Калега Івана Мікалаевіча Карпенкі—Алена Івануа Курто вынавае такое меркаванне:

— Можна, я памыляюся, але патрэба нейкая адна цэнтралізаваная арганізацыя—заказчы. Каб яны толькі гэтым і займаліся. Ну, добра, на Магілёўшчыне (гэта мой уласны абласны ўраўненне культуры ў гэтым сэнсе варушыцца — там заказалі праекты рэстаўрацыі (і яны ўжо рэалізуюцца) Мікалаевічамі, Слаўгарадскай царквы са званіцай, капіцы ў Лясной. Праўда, мы настойваем, каб дачуць да іх і Менскай масцёў сямнацістага стагоддзя, дзе захаваўся цудоўны фрэскі. Сярод іх—слаўдае фрэска аб узліцці Менскага княства Трубыдні. Але нам гавораць, што рэстаўрацыя дарага аб'ектывна. Шкада, вельмі шкада. Але ж, паўтарам, на Магілёўшчыне ўсё ж узяліся за рэстаўрацыю помнікаў. А вос, скажам, Гродзенскаму абласному ўпраўленню культуры і не рушыцца...»

Рэстаўрацыя помнікаў вельмі тонкая справа—тут патрэбны спецыяльныя кадры з адпаведным вопытам, ведам. А вос якая спецыяльных кадраў не хапае.

У ХІ СТАГОДДЗІ ў Полацку вырас Сафійскі сабор. Гэта самая старажытная каменная будова на Беларускай зямлі. Гэта ўзор дацягнення тагачаснай полацкай архітэктуры і будаўніцкай тэхнікі. Пры ім быў школа, іканашчы майстэрня, багачэйшая па тых часах бібліятэка.

Першапачаткова сабор выглядаў не так, як мы бачым яго сёння. Гісторыя складалася такім чынам, што пазней час на Беларусі ўзлывоў была каталіцкая ролія. Напярэдакні вясцілі сваім мтам усё, у тым ліку і архітэктуру, падкам захаваны вузлы гаспадарання ў свае рукі на Полаччыне, каталіцкія тэмплі ў XVII стагоддзі перапрабы сабор, істотна змяніўшы яго выгляд.

Невялікі пакой. Як у звычайным праектным бюро. Стаяць кулішчы, над якімі сядзіць праекцыйшчык. Хаба толькі з-пад алоўка іх выходзяць лініі не таяка, як звычайна бачым у праектных бюро: контуры саборных шпілаў, арака, купалоў. А на сцянах—фатаграфіі кацёлаў, цэркваў, капіцы.

Кіраўніком групы, якая займаецца рэстаўрацыяй Сафійцы, з'яўляецца Іван Мікалаевіч Карпенка.

Цяпер мы рэстаўруруем фасад—расказвае Іван Мікалаевіч.—Узалежам цягліную кладку сцен, тынк. Мы зробім хімічныя аналізы старажытнай цэглы, каб на аснове гэтых аналізаў прыгатаваць матэрыял, падобны на той, які карыстаўся стара майстры. Гэта дазволіць надаць карнізам, фронтанам, пілястрам іх першапачатковы выгляд. У верасні пачнем рэстаўрыраваць інтэр'ер—ляпное аздабленне, парцікі, кладку... Зробім усё, каб узявіць фрэскі. Гэта складаная работа—трэба расчысціць і ўмацаваць стара тынк, беражліва аднавіць маляўніцкі. Запросім на дапамогу спецыялістаў з Ленінграда.

— Усё будзе добра — да нас павіны прыйсці маладыя архітэктары. Заб'юць мы падлі ўжо. Ды і з матэрыяламі будзе лягчэй. Дзяржаўна абямае. Мы пачалі дыраб дэталю, як кажуць, тонкай работы — старажытнай кафлі, маблкі. Вос зарав майстэрня робяць кафлю для капіцы ў палацы Паскевіча, што ў Гомелі...»

Калі слухаеш Івана Мікалаевіча, міжволі думаеш: няхай бы і сапраўды ўсе цяжкія былі толькі «цяжкім» росту». Бо робіцца вялікая справа, за якую нам будучы удзячны нашадкі нашы, гэтак жа, як удзячны мы вопыту і ўмельству майстроў мінугашчыны, якія стварылі і пакінулі нам у спадчыну намала каштоўнага, каб мы глыбей разумелі прыгажосць.

Полацкая Сафія (яе ласкава называюць у горадзе Сафійкай) —равесніца мінскаму храму (мабыць, недабудаванаму), падмурк янога быў знойдзены ў часе надыўных раскопак. Сафіяна толькі на некалькі гадоў маладзее за Сафійскі сабор у Кіеве. Яна ўжо была, калі рабіўся ў дэталі першы запис пра Мінск.

Каштоўнасці Сафійцы не толькі эстэтычныя і гістарычныя, а яшчэ і навуковыя. Спецыялісты адзначаюць: «Увадзеныя прапавы апсыды, настолькі тыповыя

Дарчы, разам з рэстаўратарамі будучы працаваць у саборы архітэктары. Заб'юць мы падлі ўжо. Ды і з матэрыяламі будзе лягчэй. Дзяржаўна абямае. Мы пачалі дыраб дэталю, як кажуць, тонкай работы — старажытнай кафлі, маблкі. Вос зарав майстэрня робяць кафлю для капіцы ў палацы Паскевіча, што ў Гомелі...»

Калі слухаеш Івана Мікалаевіча, міжволі думаеш: няхай бы і сапраўды ўсе цяжкія былі толькі «цяжкім» росту». Бо робіцца вялікая справа, за якую нам будучы удзячны нашадкі нашы, гэтак жа, як удзячны мы вопыту і ўмельству майстроў мінугашчыны, якія стварылі і пакінулі нам у спадчыну намала каштоўнага, каб мы глыбей разумелі прыгажосць.

Ул. БОЯКА, М. ЗАМСКІ.

СЯМЕЙНЫ АНСАМБЛЬ БАЯНІСТАУ

Сябры, разведчыкі і хваціні гарманіст — такім з'яўляюцца аднагалосныя ансамблі галоўнага мастацкага ліцця ў Мінску.

Пасля вайны былі франтавікі, адзначаны многімі ўрадавымі ўзнагародамі, асабліва галоўнага мастацкага ліцця ў Мінску. Прайшошы тысячы кіламетраў франтальных дарог, у іх паметкі 1945 года іх павіны былі ў Берліне на адной з калон в'язкістага.

Пасля вайны былі франтавікі, адзначаны многімі ўрадавымі ўзнагародамі, асабліва галоўнага мастацкага ліцця ў Мінску. Прайшошы тысячы кіламетраў франтальных дарог, у іх паметкі 1945 года іх павіны былі ў Берліне на адной з калон в'язкістага.

КЕРАМІКА, БАЦІЦ, САЛОМКА, ТКАЦТВА

спанаваліся надыўна на невялікай выстаўцы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў залах Саюза мастакоў БССР. Работы тут былі вельмі розныя, і ўсе яны створаны мастакамі ў час камандзіровак на творчы базу ў Майсарах (Латвія) за апошнія два гады. Такая выстаўка была наладжана ў нас у рэспубліцы ўпершыню.

Неляга сказаць, што тут былі работы, якія б здзіўлялі арганічнасцю, — такія творы працягваюць многі гады упартых пошукаў і працы. А за адзін —два месяцы творчай камандзіроўкі не шмат паспееў (асабліва, калі ўлічыць, што база ў Майсарах мае толькі керамічны профіль, і прыкладнікам іншых прафільаў даводзіцца працаваць даўжэ на ў ізаўляльных умовах). І ўсё ж, на прытане, што можа зрабіць мастак за адзін—два месяцы, выстаўка адказвае: многа і нават... многа (хоць з поваду «многа» тут яна хоцяцца атаварыцца — жадае зрабіць «многа» нярэдка зніжае мастацкі ўзровень рэчу, вядзе да паўтараў, вясціць, непрадуманае кампазіцыі).

Толькі тры гады назыв абаранялі дэпартаменты кераміцы Іна Сакалінская, Мая Цяткова, Света Сеначані. А сёння яны ўжо самастойныя, спецыяльныя мастацкія аддзелы, змаўляюць навуковую, кадраныя выразнасці.

Мы знаёмы па шматлікіх работах з дробнай пластычнай Іны Сакалінскай. Яе фігуркі-забавкі выразныя, прыгожыя. Цяпер мастацтва працуе ў новым для яе матэрыяле — шамоце. Пошук скіраваны не толькі на вобразнае вырашэнне рэчы. Яна эксперыментуе ў галіне тэхналогіі, скарыстоўваючы тэхніку солей ва ўмовах высокага аб'яўлявання. Яе пластыны, выкананыя на тэмы дзіцячых гульняў, цікава глядзяцца. Легка ўявіць сабе іх у інтэр'еры янога-небудзь дзіцячага сады, мінатэатра, кафе, школы.

ПРЫКЛАДНІК У ТВОРЧАЙ КАМАНДЗІРОўЦЫ РОЗДУМ ПАСЛЯ ВЫСТАўКІ

мала. Мастацка любіць гліну, адчувае яе дэкаратыўна магчымасці. Ва ўсіх яе работах легка знайсці агульнае. Характэрны для Цятковай выцвінгуны слізгу, яны дэкор без розніцы, мяккі шэра-бэзав-блкітны каларыт. М. Цяткова хадзіла асабліва прыёмны латышскіх керамістаў, выкарыстаў іх тэхналагічныя знаходкі. І ў выніку ў некаторых работах замест пошукаў сваёй мовы кідаецца ў вочы перайманне традыцыйнага стылю латышоў. Думаецца, М. Цяткова легка пераадолее гэтую цягу і створыць самастойныя цікавыя работы.

Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва ў наш час стала кераміка, як М. Багданава, каб пераканацца, што беларуская кераміка развіваецца вельмі разнастайна і шматліка.

У гэтай мастацкай камандзіроўцы ў асноўным уяўляюцца «Збавіц для ізаўляльных умовах», «Масліна» і Г. л. Простыя формы — як бы вынік пераходнага традыцыйнага керамікі. Але навуковыя аб'яўлявання разам з тактоўным роспісам ангобам і з зялёным або карычневым глазурам надае работам дэкаратыўнасць, прыгажосць. Часта якая такая кераміка надае ўтульнасць кафе, гасцінай. М. Багданава імкнецца зрабіць рэчы штодзённага ўжытку такім, каб яны ўпрыгожвалі побыт. А вос калі мастацка прапаўне ўпрыгожванне для інтэр'ера ў выглядзе керамічнага пласта-карніша, імітуючы яркі масліны жыўнасці («Партрэт дзюччыны») — гэст уна здраджае ёй.

ПЕСНІ НАД ДЗВНОЙ

Закончыўся фестываль гарадскіх самадзейных калектываў Віцебска, прысвечаны 25-годдзю з дня вызвалення вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У гэтым яркім свяце талентаў прынялі ўдзел калектывы 17 клубаў, ламоў і палатку культуры, яны і прадымаўстаў горада.

Асаблівы поспех вымаў па долу народнай харавой капэлы медыцынскага інстытута, народнага хору рускай песні фабрыкі «Кім», ансамбль «Маладосць» Дома культуры ўпраўлення бытавых паслуг. Яны ўзнагароджаны дыпламамі першай ступені.

Дыпламаў другой ступені ўдасцены харавы калектыв Дома культуры трэста № 9, ансамбль балалека Дома культуры чыгуначнікаў, эстрады аркестр фабрыкі «Чырвоны Кастрычнік». Многія калектывы атрымалі дыпламы трэцяй ступені і граматы Дома мастацкай самадзейнасці аблсаўпрафа.

УЛ. БОЯКА, М. ЗАМСКІ.

НА ЗДЫМАЧНЫХ ПЛЯЦОЖКАХ АДРАС КІНАМАРШРУТУ ПРЫРОДА

Чалавек і прырода. У век касмічных хуткасцей і бурнага тэхнічнага прагрэсу гэты ўзаемасувязь усё больш мацее, хоць часам здаецца, што мы забываем пра ё. Кінематграфісты многіх краінаў сёму ў гэтай частцы і часцей зварочваюцца да гэтай тэмы ў сваёй творчасці. Праблема, прынцып і асаблівасці стужак, дзе б па-сапраўднаму жыў і цікава былі б пачыны ўзаемасувязь з прыродай, пеклу што мала.

Не багата на такія стужкі і Беларуская кінематграфія. Ды, здаецца, ледж краўшыся. Есць пэўныя пены на творчы рахунок аб'яднання «Леталіс». Часцей выпраўляюцца на натуру і аператары тэлебачання. Вос і гэтымі дзямі на Мінскай студыі тэлебачання пачалі здымаць каларовага дакументальнага фільма «Дотык да легенды» па сцэнарыі Арнольда Фрэйлюскага. Стэвіць і здымае фільм надыўны выпускнік Дзяржаўнага інстытута кінематграфіі Андары Бячкішчы.

Карэспандант газеты «Літаратура і мастацтва» павінае на здымачнай пляцоўцы і гутарыць з рэ-

дактарам фільма Ігарам Рудамётавым.

— Думка ўзяцца за гэтую тэму,—гаворыць ён,—узнікла ў нас не адразу. Мы спавалі прыйшлі дзе вываду, што нам трэба сказаць сваё слова ў гэтай частцы і захалячы галіне. Да таго ж, атрымалі літаратурны сцэнарый, не аснове якога пачнем увабеленне сваёй мэры. Для рэжысёра фільма Андары Бячкіскага надшыла гаварача пара. Ён ўпершыню накіраваў свой творчы пошук у свет прыроды. Усе паліраўшы яго работы па сваёй задуме і пабудове і асабліва сюжэтнай тэме рэзка адрозніваюцца ад таго, над чым яны прыйдзецца працаваць цяпер. Па-сапраўднаму дэбютуюць ён у кінэма ў рэжысёрска-аператарскай дыпломнай работай у інстытуце — «Мы такія як ёсці», фільмам пра дзяткі для дарослых. Трэба сказаць, што ў гэтым фільме дэзэці ўжосна ўжо прыгучалі яго першыя спробы зваручацца да сэнсавых тэм. Фільм атрымаўся цэлым і прыным.

Пры рабоце над фільмам «Чалавек нараджаецца для шчасця»,

УЛ. БОЯКА, М. ЗАМСКІ.

СПАЧАТКУ — тоўстыя архіўныя фаліянты, запісы на аркушах паперы альбо на асобных картках. Далей — хатні аналіз знойдзенага і выяўленага. Апрацоўка. Цікава картаграфічная работа. Трэба ж не проста сабраць у кучу факты, цікавыя дэталі, а будаваць на аснове знойдзенага новы лагічны творчасцёвы тэма, тэма падаваць не голы факт, а яго вобраз, тэма захаваць публіцыстычна-гістарычнай прэду...

Вось так я ўявіў сабе работу. С. Александровіч над сваёй кнігай «Гісторыя і сучаснасць», якая выйшла летась у выдавецтве «Беларусь». Гэтая кніга, як і ранейшыя кнігі і пасобніцы артыкулаў даследчына, знаёмыя нас з некаторымі тэмамі беларускай літаратуры.

Першы раздзел кнігі «Папраўлена яго рукою» напісаны на аснове матэрыялаў, якія захоўваюцца ў рукапісным фондзе Літаратурнага музея Якуба Коласа. С. Александровіч ужо адвёўся да штодзённых узаўважванняў з тым, што і стылі беларускіх пісьменнікаў і журналістаў да яго часу, паправак, паправаў, выключэння адмысловага вядомага беларускага літаратурнага мовы. Гэты раздзел кнігі я б спецыяльна накіраваў у рэдакцыю газет і радыё маладым журналістам, якія вельмі часта «заправаўляюць» сапраўдныя замест таго каб яго «разгарнуць», — карацей, якія карыстаюцца словам неўпад. Хай бы яны бралі прыклад з Коласа-тэарэтыка і Коласа-практыка, прыклад таго, як трэба чытаць і ацэньваць стаяцца да роднага слова.

У артыкуле «Першыя крокі» С. Александровіч «Гісторыя і сучаснасць». Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1968.

Кніжнічкі

ВЕЛІМІ добра чытаецца новая кніжка Д. Жураўлёва «Генадзь Цітовіч». Гэта сапраўды грунтоўная, папулярная напісаная біяграфія выдатнага музыканта і грамадскага дзеяча, арганізатара і кіраўніка Беларускага народнага хору БССР, даследчыка фальклорнага песеннага багата, знаўца беларускай этнаграфіі.

Складаны і прыстыгі быў шлях Г. Цітовіча. Настомныя пошукі дыяменту народнай музыкі спадучыся ў яго з пошукамі сабе як мастака. Гарнінае разуменне душы чужага характа чалавеча, характа, якое так глыбока раскрыліся ў песнях. Выхаванні і паслядоўна Рыгора Раманавіча Шырмы, Г. Цітовіч развівае яго творчыя прычынны і яму дарыць кожны талент, адкрыты не ў глыбін Палесся ці на Слоніміччыне, і на пісьме песні, апрацоўвае ўзоры народнай творчасці і піша арыгінальную музыку.

Аўтар чужоўных песень — «Каласны вальс», «Як той Зосі даўлося», «Беларусь мая», «Зязюльчына», «Каласнае вясельце» і іншыя — ён і тут застаецца, як кампазітар, нібы толькі арыганізуючы фальклорныя напеваў. Ім зроблена шмат апрацовак беларускіх і рускіх народных песень у стылі, які так добра адлюстравіў нацыянальнай і мастацкай спеваблівасці арганізаванага ім хору.

Плэнна працуе кампазітар і дырыжор у галіне музыкантаўства. Сярод яго даследаванняў зместоўныя працы: «Сучасная беларуская песня», «Новыя стылізаваныя рысы традыцыйнай беларускай народнай песні». Аўтар манарграфічна нарыса на абмінае гэтай галіны дзейнасці Г. Цітовіча, разглядае творчы метад вучонага-этнографа, спасылка на на беражлівае стаўленне музыканта да першачыніц яго

Д. Жураўлёв, Генадзь Цітовіч, (Біяграфічны нарыс). Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1968.

Вокладні новых кніг, якія выйшлі ў выдавецтве «Беларусь»: «Дзясніца» А. Лойкі (мастак М. І. Васальскі), зборнік Ул. Хадзіч з сэрні «Візітніца беларускай культуры» (мастак А. Кошчурэвіч), афармленне В. Юрчаніна, «Самы высокі паверх» (мастак М. Гуцёв), «Вокны ўначы» (мастак М. Прамагана).

С. Александровіч «спрабуе апісваць коласускі творчы пераплачак. Сама тэма — грунтоўна прасяцены творчасці яснаскага семінара Коласа Міневіча — прынабная і дэталевая. Але, на жаль, фаліянтыча матэрыялу пад рукой даследчына аказалася занадта мала, таму і тэма даследавання атрымалася занадта ценевыя.

Артадаксальным рэвалюцыянерам-ленініцам паўстае перад

жы ў пошуках работы, сустрачы з Коласам і Галубком распыраваці перад запальчым гарборм іншы свет — творцы.

С. Александровіч знаёміць нас з бліжнімі сабрамі маладога Змісера Жылуновіча — найбольш з Алесем Гурло і Хведарам Чарнушэвічам. Калі літаратурнае аблічча А. Гурло нашаму чытачу знаёма, дык Хв. Чарнушэвіч

Хв. Чарнушэвіч і іншыя нашы паэты і празаікі. У апошні час нашаму літаратурнаму асяродку да даследавання творчасці Ф. Багушэвіча. Ёсць у гэтым і пэўны ўклад С. Александровіча. Адна з асноўных «Тралядэнак» чаго варта Новае даследачына «Публіцыстыка Францішка Багушэвіча», змешчана ў кнізе «Гісторыя і сучаснасць», важна дапаўняе зробленае ім раней.

Аўтар даследавання прылягае малавядомым і зусім неведомым дагэту матэрыялу, шырока цытуе самаго Ф. Багушэвіча. Вось паслухайце, колькі іроніі ў словах «музыкага адваката», іроніі, скіраванай у адрас царскай статэсці: «Асвятленне горада (Вільні, — Г. К.) нашоце ў тры разы больш, чым асвета; калі б хто-небудзь, знаёмым з нашай сітуацыяй, заглянуў у лічбы бюджэту, дык ён прышоў бы да меркавання, што асвета і ахова здароўя ў нас такія танныя, як нідзе на свеце. Выдаткі на здароўе складаюць 1,8 працэнта агульнага бюджэту, столькі ж затрачваюцца і на асвету. Як выказаць, пане статэсці! На навуку ідзе мала, а гігіена і лячэнне абыдзючына нам зусім танна, таму што мы і без лекаў паміраем сабе не горш... А для бласпекі, каб часам нас без нагляду не апававала якая неспасудхманнасць, прымаём доволі вялікую ахову, і гэта нас абараняе ад многіх ішніх выдаткаў. Кошт утрымання паліцыі складае каля 25 працэнтаў бюджэту».

Упершыню С. Александровіч аналізуе дзейні Кузьмы Чорнага, раскрыўае перад намі апошні год жыцця пісьменніка. Радзім, прысвечаны К. Чорнаму чалавек да апошняга дня жыцця аптымістычна глядзеў у будучы

ню, радаваўся кожнаму новаму парастку на Беларусі, жыў адным — пісаць, на сапраўднаму ўраўнявоці і хвалюючы.

Гэтак жа цэла напісаны артыкул пра выдатнага латышскага паэта Яна Райніса. Даследчык у асобе Райніса пазнаў чалавеча, якому беларускае слова і беларуская культура былі такімі ж блізкімі, як і свае родныя.

Надзвычай цікавы артыкул «Пуцявіны роднага слова». У ім С. Александровіч уносіць істотныя папраўкі і дапаўненні ў гісторыю беларускага друкавання слова дакастрычніцкай пары, удакладняе даты выхаду першых купалаўскіх зборнікаў «Жалейна» і «Гуслар», а таксама ішніх выданняў. Упершыню ўводзіцца навуковы ўжытак лічбы-факты фінансаванага жыцця выдавецтваў, якія з вядомых тэрабам і цікавасці выдавалі кнігі на роднай мове беларускай.

Апошні раздзел — «Расказваюць архівы» — прысвечаны газетам «Наша доля» і «Наша ніва». У артыкуле паказваюцца складанасці ўмоў, у якіх выходзілі ў свет гэтыя выданні, прыводзіцца географія распаўсюджвання «Нашай нівы» па Беларусі і за яе межамі. Каштоўным набываным літаратурнаўстаў з'яўляецца распаўсюджванне неацэненых псеўданімаў пісьменнікаў і карэспандэнтаў-нашаніцаў.

Для мяне, музейнага работніка, новая кніга С. Александровіча вельмі каштоўная, карысная і патрэбная. Думаю, што з вялікай карысцю для сабе пазнаёміцца з ёй усе, хто цікавіцца гісторыяй нашага народа, гісторыяй нашай літаратуры.

Г. КАХАНОВСКИ, намеснік дырэктара Мінскага абласнога краязнаўчага музея.

НА ЗВІАСТЫХ СЦЕЖКАХ ГІСТОРЫІ

намі пралетарскі паэт і дзяржаўны дзеяч Цішка Гартны ў артыкулах «Ад гарора да старшні ўрада» і «Перша беларуская савецкая». Тут мы ўпершыню так шырока знаёмімся з сямейнай хронікай Ц. Гартнага. Сям'я, у якой нарадзіўся паэт, у мініяцюры напамінае дарэвалюцыйную Беларусь — гаротную, галодную, маўклівую і царпільную і ў той жа час працавітую і таленавітую, яебудоў і волялюбівую. Бачым мы Капаль і Капальні гадоб гэтак шчырэсцёсць назады, калі паэт уступае ў самастойнае жыццё. У маёрках і драматэрыі пад кіраўніцтвам Капальскай арганізацыі РСДРП гартнаваецца рэвалюцыя на перахманнасці Цішка Гартнага. Праца ў капальскіх рукапісных часопісах прадвядзуча да публіцыстычнай спеласці, якая так прыдавала яму пры рэдагаванні «Дзяніцы». Падарож-

да апошняга часу быў недаравана забыты. І добра, што С. Александровіч прыгадаў у кнізе гэтую паэту.

Не вельмі вядома сённяшняму чытачу і гісторыя першай беларускай сапецкай газеты «Дзяніца» — орган Беларускага Нацыянальнага Камісарыята пры Народным камісарыяце па справах нацыянальнасцей РСФСР, а пасля орган Беларускай і Маскоўскай беларускай секцыі РКП(б). Рэдактарам яе быў Ц. Гартны, яго бліжэйшым памочнікам — Я. Нёманен, які паэзія стаў вядомым грамадскім дзеячам, акадэмікам АН БССР, пісьменнікам. На старонках «Дзяніцы» друкаваліся Я. Купала, Я. Колас, М. Гарэцкі, А. Гурло.

Упершыню С. Александровіч аналізуе дзейні Кузьмы Чорнага, раскрыўае перад намі апошні год жыцця пісьменніка. Радзім, прысвечаны К. Чорнаму чалавек да апошняга дня жыцця аптымістычна глядзеў у будучы

ЗБІРАЛЬНІК ДЫЯМЕНТАЎ

навуковых даследаванняў — і за гэта чытаць будзе ўдзячны Д. Жураўлёву.

Займальна пабудаваны аўтар нарыса і тэма старонкі, дзе гаворка ідзе пра складаныя ўмовы дзейнасці музыканта-асветніка ў гады, калі была Заходняя Беларусь захоўвалася пад уладай буржуазна-сацыяльнага рэжыму. Чытаючы раз даведваюцца пра самаахвярнае ўчыненні чалавеча, аднаго са свайму грамадскаму абавязку, — нас толькі падкрэслівае значэнне зробленага да верасня 1939 года Р. Шырмы, Г. Цітовічам і іх палчэнікамі на музычнай і шчыра нацыянальнага жыцця.

Хочь гэта гучыць, можа, трохі напшыма, але словы «абіраўны дыяменты» вельмі дакладна характарызуюць дзейнасць Г. Цітовіча і ў нашы дні. Маюць найважнейшую каштоўнасць сабраныя і сістэматызаваныя ім узоры фальклорнай творчасці. Яны прыцягваюць увагу ўдзячных вынаўцаў, кампазітараў і шматлікіх слухачоў, якія заўсёды павінны ведаць, хто данёс і раскрыў ім неапулярнае харэстоўнае народнага меласу і зместу чужоўных твораў Надзіямона і Палесся. Кніжка Д. Жураўлёва якраз і робіць гэтую справу — яна нагадвае нам пра творчы подзвіг Генадзя Іванавіча Цітовіча, які ўлісаў у гісторыю роднай культуры маўклівую і каштоўную старонку. Хочанца прывесці тут словы прафесара Маскоўскага ўніверсітэта П. Багатырова, аб дзейнасці беларускага збяральніка дыяменту сучаснай народнай творчасці:

«Генадзь Цітовіч спадучае ў сабе якасці кваліфікаванага збяральніка народнай музыкі, мастацкаму таленавітаму кіраўніку беларускага народнага хору. Знаўца беларускай народнай музыкі і высокаадукаваны фальклорыст, які мае навуковыя зручэнні і шырокі навуковы круггляд, ён здольны прадумаваць выбар для запісу ўзоры, найбольш цікавыя ў навуковых і каштоўных у мастацкіх адносінах. Маючы разам з гэтым вострую інтанацыйную хватку, ён пачастарку валодае тэхнічнай музыкага запісу народнай музыкі на слых...»

Дзе б і працаваў Цітовіч, зазначае Д. Жураўлёв, ён праўдліва высокі эстэтычны густ і гарачую зацікаўленасць у росвітанне сацыялістычнай культуры нашага народа. Асабліва выдатны яго заслугі ў поспеху Беларускага народнага хору Беларускай ССР. Калектыў вынаўцаў вельмі напярэдні вопыт працы Г. Цітовіча ў самадзейнасці — напрыклад у хоры вёскі Вялікае Палессе, а таксама ў прафесійным Матэздчанскім ансамблі песні і танца. Энтузіязм і тэмперament, уласцівыя Генадзю Іванавічу, перадаюцца ўсім харыстам і танцоўшчыцамі. Удзельнікі калектыву з захапленнем авалодваюць нотнай граматай, багатым рэпертурам і спеваблівым вынаўчым стылем напярэдняга музычнага ансамбля. Слухачы і крытыка адзначаюць чысціню гучання вядомых твораў, бездакорную музыкальнае спяванне, чуткую і тупоўна багату трактоўку песень, іх светлую, пышчотную прыч-

ПА ПЕСНЮ, ЯК ПА СОНЦА

Калі разгортваеш гэтую кніжку, дык перш-наперш бачыш... пладзінку. На ёй — пладзі песня, запісаная ў выкананні аўтара кніжкі, Ірымы Яўнзэм. Той слаўны спявак, пра якога некалі М. Горкі ўзрушана пісаў: «Таленавіта, як шорт!» І яшчэ перад тым, як пачаць чытаць друкаваныя словы, мы ставім пладзінку і слухаем сапраўды мастацкае выкананне Ірымы Яўнзэм песні на купалаўскіх верш «Вечырка». І тым з нас, каму сёння каля паўдзсяці, нібы вяртаюцца ў сваё маладыя гады. Гэды з канцэртных эстрад краіны гучаў гэты голас настомнай прапагандыстаў народнай песні. Спываць вандравала па ўсёй краіне. І не толькі давала канцэрты ў буйных прамысловых цэнтрах і ў глыбіні, як кжучу, кжучо непалахоўны птушак, а яшчэ збіралі ўзоры песеннай творчасці розных народаў.

Пра гэта — кніга. Яна называецца «Чалавек ідзе па песню». Напісана вельмі арыгінальна: старонкі чыста ілюстраваны змяшчаюць нарысамі-портрэтамі найбольш вядомых у краіне прапагандыстаў народнай песні, а затым ідзе роздум аб прафесіі (так, аб прафесіі, а не амаатарстве) збяральніка фальклорных каштоўнасцей. Вымае магчымыя прасячкі і за географіі канцэртнай дзейнасці вядомай актрысы і знайсці пажыву сваёму роздуму пра песню — «душу народа» (П. Чайкоўскі), і адкрыць для сабе нешта новае ў абліччы, скажам, М. Горкага і А. Луначарскага, і адчуць непалахоўнае харэстоўнае таленту, як кампазітара С. Пракоф'яў і спявака Л. Александровіча, драматычна актрыса С. Бірма і слаўныя таласы Прыбалтыкі Э. Пакулі і Г. Отс... Добрая рыса напісана і Яўнзэм — тое, што яна паведавала пра свай саброр і жалог, пладзіраваўца творчымі характэрыстыкамі і эстэтычным аналізам індывідуальнай манеры розных дзеячоў і стваральнікаў сучаснай музыкальнай культуры. А гэта карысна і слушчана, прыліччана народнай песні на канцэртнай эстрадзе, і прафесіянальнымі артыстам, і ўдзельнікам самадзейнага руху.

Агульны пафарс кнігі працягае ўсе старонкі і яго можна перадаць у словах, якімі мы назвалі гэтыя біяграфічныя натэкі — калі артыст зацікаўлены і ўнутранай патрэбе мастака выпраўляецца па песню, ён раней аб пазней трапляе ў сонечны свет сапраўднае харэсты: Ірыма Яўнзэм не ўтойвае ад чытачоў, што ёй пачасціцца ў творчым жыцці і падвотнае вынікі зробленага, яна мае права гаварыць пра яе высокае артыстычнае дазалеўненне, калі яна год за годам перабірае ў памяці пудзіны і веці свайго шляху па песню.

А пачынаюцца гэты шлях у Мінску, дзе артыстка і нарадзілася ў латышскай сям'і — тут яна ўпершыню адчула харэстоўнае беларускай народнай песні. І хаця коле музыкальнага інтарэсу малавядомай Ірымы ў родным доме было доволі шырокае, яе першыя крокі на артыстычнай ніве звязаны з гэтай песняй. Цікавы факт — адным з першых акампанітараў будучай спявачкі быў... М. В. Фрунзе, гады, у 1917 годзе, начальнік міліцыі горада. Знаёмства з гэтым чужоўным і рознабакова адукаваным чалавекам засталося незабытым на ўсё жыццё. Рамантычны подых развалючы крануў ўражліваю і чуліва да мастацтва Душы Дзючынін і да першых слухачамі былі чыроахарыстычны. Махліва, усе гэтыя абставіны становлення актрысы і зрабілі самы моцны ўплы на яе. Ва ўсім разе, чытаючы першы раздзел кнігі, бачыш, як маладзёў І. Яўнзэм паглыблялася ў стылю народнай творчасці, бо сустракалася з песняй лі-

І. Яўнзэм, «Чалавек ідзе па песню». Выдавецтва «Молодая гвардыя», Масква, 1968.

Міхась МОДЭЛЬ.

ПА ПЕСНЮ, ЯК ПА СОНЦА

Калі разгортваеш гэтую кніжку, дык перш-наперш бачыш... пладзінку. На ёй — пладзі песня, запісаная ў выкананні аўтара кніжкі, Ірымы Яўнзэм. Той слаўны спявак, пра якога некалі М. Горкі ўзрушана пісаў: «Таленавіта, як шорт!» І яшчэ перад тым, як пачаць чытаць друкаваныя словы, мы ставім пладзінку і слухаем сапраўды мастацкае выкананне Ірымы Яўнзэм песні на купалаўскіх верш «Вечырка». І тым з нас, каму сёння каля паўдзсяці, нібы вяртаюцца ў сваё маладыя гады. Гэды з канцэртных эстрад краіны гучаў гэты голас настомнай прапагандыстаў народнай песні. Спываць вандравала па ўсёй краіне. І не толькі давала канцэрты ў буйных прамысловых цэнтрах і ў глыбіні, як кжучу, кжучо непалахоўны птушак, а яшчэ збіралі ўзоры песеннай творчасці розных народаў.

Пра гэта — кніга. Яна называецца «Чалавек ідзе па песню». Напісана вельмі арыгінальна: старонкі чыста ілюстраваны змяшчаюць нарысамі-портрэтамі найбольш вядомых у краіне прапагандыстаў народнай песні, а затым ідзе роздум аб прафесіі (так, аб прафесіі, а не амаатарстве) збяральніка фальклорных каштоўнасцей. Вымае магчымыя прасячкі і за географіі канцэртнай дзейнасці вядомай актрысы і знайсці пажыву сваёму роздуму пра песню — «душу народа» (П. Чайкоўскі), і адкрыць для сабе нешта новае ў абліччы, скажам, М. Горкага і А. Луначарскага, і адчуць непалахоўнае харэстоўнае таленту, як кампазітара С. Пракоф'яў і спявака Л. Александровіча, драматычна актрыса С. Бірма і слаўныя таласы Прыбалтыкі Э. Пакулі і Г. Отс... Добрая рыса напісана і Яўнзэм — тое, што яна паведавала пра свай саброр і жалог, пладзіраваўца творчымі характэрыстыкамі і эстэтычным аналізам індывідуальнай манеры розных дзеячоў і стваральнікаў сучаснай музыкальнай культуры. А гэта карысна і слушчана, прыліччана народнай песні на канцэртнай эстрадзе, і прафесіянальнымі артыстам, і ўдзельнікам самадзейнага руху.

Агульны пафарс кнігі працягае ўсе старонкі і яго можна перадаць у словах, якімі мы назвалі гэтыя біяграфічныя натэкі — калі артыст зацікаўлены і ўнутранай патрэбе мастака выпраўляецца па песню, ён раней аб пазней трапляе ў сонечны свет сапраўднае харэсты: Ірыма Яўнзэм не ўтойвае ад чытачоў, што ёй пачасціцца ў творчым жыцці і падвотнае вынікі зробленага, яна мае права гаварыць пра яе высокае артыстычнае дазалеўненне, калі яна год за годам перабірае ў памяці пудзіны і веці свайго шляху па песню.

А пачынаюцца гэты шлях у Мінску, дзе артыстка і нарадзілася ў латышскай сям'і — тут яна ўпершыню адчула харэстоўнае беларускай народнай песні. І хаця коле музыкальнага інтарэсу малавядомай Ірымы ў родным доме было доволі шырокае, яе першыя крокі на артыстычнай ніве звязаны з гэтай песняй. Цікавы факт — адным з першых акампанітараў будучай спявачкі быў... М. В. Фрунзе, гады, у 1917 годзе, начальнік міліцыі горада. Знаёмства з гэтым чужоўным і рознабакова адукаваным чалавекам засталося незабытым на ўсё жыццё. Рамантычны подых развалючы крануў ўражліваю і чуліва да мастацтва Душы Дзючынін і да першых слухачамі былі чыроахарыстычны. Махліва, усе гэтыя абставіны становлення актрысы і зрабілі самы моцны ўплы на яе. Ва ўсім разе, чытаючы першы раздзел кнігі, бачыш, як маладзёў І. Яўнзэм паглыблялася ў стылю народнай творчасці, бо сустракалася з песняй лі-

І. Яўнзэм, «Чалавек ідзе па песню». Выдавецтва «Молодая гвардыя», Масква, 1968.

Міхась МОДЭЛЬ.

таральна на кожным кроку. Раздзел «У пошуках пэўнага цяжка прывесці пэўнага тэма, як беларускі фальклор уладна ўжышоў у яе рэпертуар. Ірыма Яўнзэм зьясаляла не таму, што так было трэба, а таму, што інакш быць не магло: ёй хацелася пэдзлічыцца багэццерам народнай спеводзі і харэстоўна меласу, чым сама яна захапілася з малых гадоў. І ёй выпала быць першай прапагандыстаў беларускай песні перад самай шырокай аудыторыяй. У 1923 годзе ўдзельніцаў лічы прысаюй ёй гаравое званне заслужанай артысткі БССР. Значная частка кніжкі і раскрывае гэты тэхт, які аўтар характэрызавае пачатак сваёй дзейнасці: «... беларускія песні сталі тым адпраўным штуршком, які прымусіў мяне паглыбляцца ў народную творчасці і выбраць дарогу, лепш якой для мяне, здаецца, не было».

У спецыяльнай літаратуры музыказнаўцы і дагэтуль часам спрачаюцца аб формах і метадах апрацоўкі народных узораў. Кніжка і тут дае багаты матэрыял для абдумвання практычнага вопыту заўзятга энтузіаста і сталага майстра пэўнага чытаць і цікавіцца пэўнага чытаць з тым што і Яўнзэм лічы сапраўды творца і знаўца для выканання апрацоўкаў песні і што адносіць да таннага эксперыментарства, чужога духу і літары фальклору. Яе жыццё назіранні і роздум аб тым, што вядзецца быць в а не м песні ў народзе і ў мастацтва, самастойна і грунтоўна на жыццёвых уражаннях і дэптыльных творчых шуканых ніш мастака.

Шырокі дыпазон разважанняў аўтара — пра народную песню іна гаворыць і гады, калі дае партэты Украінскіх, грузінскіх, азербайджанскіх, тувінскіх, карэйскіх народных і прафесіянальных спявакоў. Саюсаблівы падыход кожнага народа да стварэння і перадачы пакалення ў пакаленне фальклорных твораў. Яўнзэм адзначае вельмі тактоўна, без штучнага нагітаньня і акадэмічных высноў. Таму нават самыя здавалася б, прафесіянальныя старонкі чытаюцца з цікавасцю. Гэта — роздум угалос. Роздум малавядога таленавітага, які могае завесці ў галіне свай дзейнасці, узаемны і абдумвае з высокіх пазіцыі служэння песняй народу.

Не выпадкова, мы пачалі свае нататкі з таго, што кніжцы прыдадзена пладзінка. Не адні раз, чытаючы ўспаміны і тэматычныя выказванні І. Яўнзэм, яў адчуецца жаданне паслушчць, далучыцца да народнай песні, якой тая жыве ў яе, яўнзэмскі выкананні. І атрымаецца сапраўднаму творчому асаляду. Таму мы і раім пазнаёміцца з кнігай «Чалавек ідзе па песню», выдадзенай «Молодой гвардыяй» у Маскве пераўняльна невялікім тыражом у дзясці тысяч экзэмпляраў. Разам з аўтарам з добрай працай моцна павінавацца і А. Патроў, якая зрабіла літаратурную апрацоўку рукапісу. Зместоўны і артыкул-прамова «Пра аўтара» музыказнаўца Е. Грошвайна. Карэцкі кжучы, ад плаграфічнага афармлення і да любой драбніцы гэты патрэбнае і цікавае выданне.

В. ВІВН.

Выдавецтва «Беларусь»

Рыгор Баравулін. Раскідан. Вясельны вершы. Аўтарываным пераказам і беларускай і. Вурсава. Мастак В. Заборна. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 450 000 экз. 98 стар. Цана 29 кап.

Данута Біэль-Загнетва. Грыб-паросон. Вершы. Мастак І. Вяркоўскі. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 50 000 экз. 40 стар. Цана 24 кап.

Генадзь Бураўкін. Выбраныя вершы. Біаграфічна беларускай паэзіі. Францішкі І. Капальні. Афарм. Ірыма Яўнзэм. 1969 г. Тыраж 4 000 экз. 144 стар. Цана 59 кап.

Міхась Вышынскі. Вокны ўначы. Алапаўданы. Мастак М. Прамагана. 1969 г. Тыраж 6 500 экз. 138 стар. Цана 44 кап.

За альцічым, за біразнічым. Народныя казкі і легенды. Вершы, небыліцы, чэсныя. Сабраў і апрацаваў Ляўрыя Ліўноўці. Мастак Алена Дольна. 1969 г. Тыраж 50 000 экз. 36 стар. Цана 27 кап.

Павел Кавалюк. Чырпона дзідок Аповесці. Мастак Д. Асцін. 1969 г. Тыраж 14 000 экз. 84 стар. Цана 14 кап.

В. Ліўноўці. Парывотнені вярэй. Літаратурны запіс Рыгора Нікля. Мастак В. Станіў. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 100 000 экз. 400 стар. Цана 80 кап.

Алег Лойка. Давасці. Вершы. Мастак М. І. Ул. Васальскі. 1969 г. Тыраж 2 000 экз. 144 стар. Цана 49 кап.

Паўлюк Прануза. Ручагі. Выбраныя вершы. Мастак Ю. Зайцэў. 1969 г. Тыраж 13 000 экз. 60 стар. Цана 25 кап.

Піліп Пестраў. Збор твораў у чатырох тамах. Тэма жыцця, вяршы, небыліцы, чэсныя. Сабраў і апрацаваў Ю. Зайцэў. 1969 г. Тыраж 6 000 экз. 464 стар. Цана 1 руб. 20 кап.

Алексей Пейс. Карабельныя сонны. Аповесці. Мастак М. Славонін. Мастак Ул. І. Васальскі. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 10 000 экз. 192 стар. Цана 71 кап.

Алесь Савіцін. Самы высокі паверх. Аповесці. Мастак М. Гуцёв. 1969 г. Тыраж 10 000 экз. 348 стар. Цана 65 кап.

Іван Шаўкіч. Трымаюнае шчасце. Аповесці. Мастак Д. Ніжарска. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 200 000 экз. 608 стар. Цана 1 руб. 200 кап.

